

Katja Ritari

Pyhiä naisia ja nunnia

Christina Harrington: *Women in a Celtic Church, Ireland 450–1150*. Oxford University Press, Oxford 2002, 329 sivua.

Christina Harringtonin teos *Women in a Celtic Church* liittyy läheisesti varhaiskeskiajan Irlannin kirkon organisaatiosta viime vuosikymmeninä käytyyn keskusteluun. Harrington käyttää tätä lähinnä luostarien ja kirkon sielunhoidollisten tehtävien suhteeseen keskittyntä keskustelua ponnahtauslautanaan, mutta hänen tutkimuksensa keskipisteessä on aiemmasta keskustelusta lähes täysin sivuun jäänyt kysymys naisten uskonnollisesta asemasta. Siten Harringtonin tavoitteena on naisten sijoittaminen varhaiskeskiajan Irlannin rakenteesta muodostettuun karttaan.

Irlannin varhaiskeskiajan naisia koskeva tutkimus on keskittynyt lähinnä tarkastelemaan naisten yhteiskunnallista asemaa varhaisten lakitekstien pohjalta. Siten naisista muodostettu kuva on ollut melko yksipuolinen ja naiset on esitetty useimmiten miehille alistetuiksi, eikä huomiota ole kiinnitetty naisten luonnollisestikin rajoitettuihin mahdollisuuksiin vaikuttaa elämäänsä ja valita roolejaan. Uskonnollisia naisia on aiemmin Irlannissa tutkinut laajemmin ainoastaan Lisa Bitel, jonka lähestymistapana on ollut ikävä kyllä niputtaa kaikki uskonnolliset naiset samaan nunnan muottiin ja käyttää hagiografisia lähteitä yhtenä massana erottelematta niiden eri ajallisten kerrostumien välillä. Aiemman tutkimuksen vähäisyyden ja yksipuolisuuden vuoksi Harringtonin tutkimus onkin kaivattu perusteos, joka kattaa laajan ajanjakson ja valottaa naisten uskonnollisten roolien moninaisuutta.

Harringtonin teos on selvästi osoitettu kahdelle eri lukijakunnalle. Toisaalta se on akateemisille tutkijoille ja opiskelijoille sopiva perusteos, mutta toisaalta Harrington kirjoittaa selvästi myös laajemmalle "keltisismistä" kiinnostuneelle yleisölle. Tämä jännite kahden lukijakunnan välillä tulee selvästi esiin jo teoksen

otsikosta, jossa käytetään suuren yleisön suosimaa termiä *celtic church*, jonka Harrington kuitenkin itse toteaa olevan nykytutkimuksen hylkäämä. Johdannossaan Harrington tarjoaa laajahkon katsauksen varhaiskeskiajan Irlannin kirkkoa ja naisia koskevien akateemisten näkemysten ohella myös populaarimpiin näkemyksiin, jotka liittyvät esikristillisen Irlannin kuviteltuun matriarkaalisuuteen ja jumalatarkultteihin. Teoksellaan Harrington pyrkii selvästi lähentämään näitä kahta toisistaan täysin erillään olevaa suuntausta ja samalla hän implisiittisesti arvostelee nykytutkijoita siitä, että nämä eivät ole tuottaneet helposti monografiamuodossa saatavilla olevaa ja suurta yleisöä kiinnostavaa tutkimusta. Harringtonin mukaan varhaiskeskiajan Irlannista luotujen kuvien suuret erot johtuvatkin siitä, että keltteihin liittyvät populaariteokset perustuvat vanhentuneeseen 1890–1930-luvulla vallalla olleeseen akateemiseen tutkimusperinteeseen.

Harringtonin teos kuitenkin perustuu selkeästi nykytutkimukseen, mikä näkyy muun muassa pyrkimyksenä tarkastella Irlantia ja sen kirkkoa osana laajempaa kristikuntaa ja varhaiskeskiajan Eurooppaa. Tämä lähestymistapa mahdollistaa toisaalta Irlannin erityispiirteiden ja toisaalta Irlantiin muualta tulleiden vaikutteiden entistä selvemmän erottamisen. Lisäksi Harrington korostaa naisten uskonnollisten roolien moninaisuutta kiinnittämällä huomiota varsinaisten nunnien ohella myös kotona tai yksin asuviin neitsyihin, sekä yhteisöissä eläneisiin leskiin ja penitenteihin.

Harringtonin teos etenee kronologisesti, mikä mahdollistaa kehityskulkujen seuraamisen. Tätä vaikeuttaa kuitenkin lähdemateriaalin epätasaisuus, jota Harrington pyrkii paikkaamaan käyttämällä vertailevaa materiaalia Irlannin ulkopuolelta, sekä kiinnittämällä jonkin verran huomiota myös arkeologisiin lähteisiin. Harringtonin teoksen arvoa lisää hänen laaja lähdemateriaalinsa, joka sisältää muun muassa varhaista irlantilaista runoutta, annaaleja, penitentiaaleja, lakeja, martyrologioita ja liturgisia tekstejä. Pääosa Harringtonin lähteistä on kuitenkin sekä mies- että naispyhimyksiä koskevia hagiografisia tekstejä, joista etualalle kohoavat erityisesti pyhän Brigitin pyhimyselämäkerrat. Harringtonin suhde Brigitin kahteen ensimmäiseen pyhimyselämäkertaan kaipaisi kuitenkin hieman tarkennusta, sillä sivulla 53 hän toteaa niin kutsutun Vita I -elämäkerran varhaisemman ajoituksen (600-luku) olevan houkuttelevampi samalla kuitenkin myöntäen myöhemmän ajoituksen (700-luku) perustuvan vahvoihin todisteisiin. Sivulla 141 hän kuitenkin ottaa vahvemmin kantaa ajoitukseen todetessaan selvästi Vita I -elämäkerran olevan kahdesta Brigitin pyhimyselämäkerrasta varhaisempi ja peräisin 600-luvulta.

Joissakin kohdin myös Harringtonin argumentointi kaipaisi hiukan tarkennusta. Esimerkiksi käsitellessään pyhän Brigitin ja saman nimisen jumalattaren suhdetta hän korostaa heidän yhteyttään naisten suojelijoina. Mielestäni kummakin läheinen yhteys naisiin voidaan selittää Brigitien sukupuolella ja lisäksi voidaan kyseenalaistaa, kuinka selkeästi heidät kuvataan erityisesti naisten suojelijoina. Lisäksi Mariaa ja Eevaa käsitellessään Harrington perustaa johtopäätöksensä eksegeettisiin ja apokryfisiin lähteisiin käyttäen niitä hieman harhaanjohtavasti ainoina esimerkkeinä aiheesta. Harrington nimittäin toteaa näiden lähteiden pohjalta, että Eeva esiintyy hyvin harvoin teemana irlantilaisessa teologiassa ja että naisia ei verrata häneen. Adomnánin 600-luvun lopulla kirjoittamassa irlantilaisen pyhimyksen Columban elämäkerrassa kuitenkin miehensä turmioon johtanutta naista verrataan selkeästi Eevaan, jonka kautta paholaisen juonet tavoittivat Aatamin.

Puutteistaan huolimatta Harringtonin teos on toimiva perusteos aiemmin Irlannin varhaiskeskiajan tutkimuksessa sivuun jääneestä aiheesta eli uskonnollisista naisista. Teos ansaitsee erityisesti kiitosta irlantilaisten naisten asettamisesta laajempaan kristilliseen ja keskiaikaiseen yhteyteensä sekä naisten uskonnollisten roolien moninaisuuden korostamisesta. Kokonaisuudessaan kirja tarjoaa lähdeaineiston puutteista ja epätasaisuudesta huolimatta kiitettävän selkeän kronologisen kuvan naisten asemasta Irlannin kirkon sisällä. Siten se merkittäväällä tavalla kokoaa yhteen uudella tavalla lähdeaineistoa ja tarjoaa entistä monipuolisemman kuvan naisten uskonnollisesta asemasta varhaiskeskiajan Irlannissa.

Kirjan esitteli Katja Ritari, joka on helsinkiläinen FL ja valmistelee Irlannin varhaiskeskiaikaisia pyhimyksiä käsittelevää väitöskirjaansa Corkin yliopistossa.

ENNEN JÄNYT
Historian tietosanomat